

УДК 347.73

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.83.2.55>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ FINTech У КОРОЛІВСТВІ БЕЛЬГІЯ

Шаренко М.С.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри фінансового права

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ORCID: 0000-0002-9628-4401

Шаренко М.С. Правове регулювання Fintech у Королівстві Бельгія.

Fintech-технології досягли великих успіхів у розширенні доступу до платіжних послуг в деяких країнах світу. Їх використовують великі цифрові платформи, щоб заповнити прогалини у традиційній платіжній системі. Все більше компаній у всьому світі опановують Fintech та переходять на найновіші технології, які можуть призвести до істотного підвищення ефективності у фінансовому секторі, у тому числі у сферах платежів, фінансування, інвестицій, управління активами та страхування. Однак вони також можуть створювати ризики для стабільності та цілісності фінансової системи, особливо в тих випадках, коли вони діють поза сферою фінансового регулювання та нагляду.

Кожна країна в світі унікальна, в кожній країні своє законодавство та свій підхід до правового регулювання Fintech. Зараз в світі не існує єдиного нормативно-правового акту, який би регулював Fintech абсолютно у всіх країнах. Як не існує єдиного податкового кодексу в світі, так і не може бути єдиного нормативно-правового акту регулюючий Fintech, тому що в кожній країні своє законодавство, свої традиції, культура та ін., тому підхід до Fintech в кожній країні індивідуальний.

В статті аналізується досвід правового регулювання ринка Fintech у Європейському Союзі та поглиблено досліджується досвід Королівства Бельгії. Правове регулювання Fintech Королівства Бельгії ґрунтується на директивах, регламентах, резолюціях та інших нормативно-правових актах ЄС, які лежать в основі бельгійського законодавства. Бельгійське fintech-законодавство адаптоване по норм Європейського Союзу та визначає «правила гри» для Fintech-послуг в Бельгії, дозволяючи бельгійським органам здійснювати фінансове регулювання нагляд, контроль за Fintech-платформами задля дотримання ними відповідних законів, нормативно-правових актів, стандартів, які дають можливість державним органам вести боротьбу з кіберзлочинністю, відмиванням грошей, притягувати винних до відповідальності та надає Fintech-платформам корпоративної прозорості, доброчесності, а споживачам захист від кіберзлочинів, шахрайства та інших злочинів.

Ключові слова: Fintech, фінтех, Королівство Бельгія, Європейський Союз, правове регулювання.

Sharenko M.S. Legal regulation of Fintech in the Kingdom of Belgium.

Fintech technologies have achieved great success in expanding access to payment services in some countries of the world. They are used by major digital platforms to fill gaps in the traditional payment system. More and more companies around the world are embracing Fintech and moving to the latest technologies that can lead to significant efficiency gains in the financial sector, including payments, financing, investments, asset management and insurance. However, they can also pose risks to the stability and integrity of the financial system, especially when they operate outside the scope of financial regulation and supervision.

Every country in the world is unique, each country has its own legislation and its own approach to legal regulation of Fintech. Currently, there is no single legal act in the world that would regulate Fintech in absolutely all countries. Just as there is no single tax code in the world, there cannot be a single regulatory act regulating Fintech, because each country has its own legislation, traditions, culture, etc., so the approach to Fintech in each country is individual.

The article analyzes the experience of legal regulation of the Fintech market in the European Union and examines in depth the experience of the Kingdom of Belgium. The Fintech legal regulation of the Kingdom of Belgium is based on EU directives, regulations, resolutions and other legal acts, which are the basis of Belgian law. Belgian fintech legislation is adapted to the norms of the European Union and defines the “rules of the game” for Fintech services in Belgium, allowing Belgian authorities to carry out financial regulation, supervision, control over Fintech platforms for their compliance with relevant laws, regulations, standards, which enable government agencies to fight cybercrime, money laundering, bring perpetrators to justice, and provide Fintech platforms with corporate transparency, integrity, and consumers with protection from cybercrime, fraud, and other crimes.

Key words: Fintech, Kingdom of Belgium, European Union, legal regulation.

Стан опрацювання цієї проблематики. Наразі існують деякі наукові дослідження ринку, технологій Fintech в Україні, в яких українські дослідники робили наукові спроби поринути у світ Fintech, але їх дослідження – це «капля в морі» Fintech, який майже щодня трансформується, адаптується, опановує нові технології, створюючи нові продукти для громадян, тому правове регулювання Fintech в Україні має бути актуальним і не створювати проблеми для учасників.

Актуальність теми. Насьогодні, ринок Fintech в Україні активно розвивається, радує українців новими технологіями, сервісами, а законодавець дає всі можливості для розвитку Fintech в Україні і робить все можливе, щоб удосконалити українське законодавство для розвитку фінансових послуг та адаптувати його до норм Європейського Союзу, тому досвід Королівства Бельгія в правовому регулюванні Fintech може стати корисним для України.

Метою статті є провести поглиблений аналіз законодавства щодо регулює ринок Fintech в Європейському Союзі, дослідити досвід Королівства Бельгія в розрізі правового регулювання Fintech, який може стати корисним для України, яка обрала шлях євроінтеграції і робить все можливе для розвитку Fintech в Україні.

Виклад основного матеріалу. Fintech-технології досягли великих успіхів у розширенні доступу до платіжних послуг в деяких країнах світу. Їх використовують великі цифрові платформи, щоб заповнити прогалини у традиційній платіжній системі. Все більше компаній у всьому світі опановують Fintech та переходять на найновіші технології, які можуть призвести до істотного підвищення ефективності у фінансовому секторі, у тому числі у сферах платежів, фінансування, інвестицій, управління активами та страхування. Однак вони також можуть створювати ризики для стабільності та цілісності фінансової системи, особливо в тих випадках, коли вони діють поза сферою фінансового регулювання та нагляду.

Кожна країна в світі унікальна, в кожній країні своє законодавство та свій підхід до правового регулювання Fintech. Є країни, які тільки спостерігають як розвивається Fintech в інших країнах, але в своїх країнах поки нічого не роблять, щоб Fintech розвивався. Є країни, які дають розвиток Fintech в своїх країнах, йдуть на зустріч новим бізнес-моделям та імплементують в існуюче законодавство країни норми, які дозволяють здійснювати фінансове регулювання та нагляд за Fintech.

Зараз в світі не існує єдиного нормативно-правового акту, який би регулював Fintech абсолютно у всіх країнах. Як не існує єдиного податкового кодексу в світі, так і не може бути єдиного нормативно-правового акту регулюючий Fintech, тому що в кожній країні своє законодавство, свої традиції, культура та ін., тому підхід до Fintech в кожній країні індивідуальний. Державні органи здійснюють регулювання, нагляд, контроль за Fintech-платформами задля дотримання ними відповідних законів, нормативно-правових актів, стандартів, які дають можливість державним органам вести боротьбу з кіберзлочинністю, відмиванням грошей, притягувати винних до відповідальності та надає fintech-платформам корпоративної прозорості, доброчесності, а споживачам захист від кіберзлочинів, шахрайства та інших злочинів.

В Європейському Союзі існує управління по цінним паперам та ринкам (ESMA) - регуляторний орган ЄС, який контролює, наглядає за інвестиціями в фінансовий сектор, захищає інвесторів, сприяє ефективним ринкам і фінансової стабільності, забезпечує фінансування, сприяє технологічним інноваціям та ефективному використанні даних [1]. В ЄС є загальний регламент захисту даних (GDPR), який стосується європейських законів щодо конфіденційності та безпеки даних і поширюється не лише на Fintech, а й для будь-якої компанії, яка володіє персональними даними в Європі [2].

Вагому роль у правовому регулюванні Fintech в ЄС відіграють директиви, регламенти, резолюції та інші нормативно-правові акти, які регулюють Fintech. Наприклад, це директиви Євро-

пейського Союзу, які дають можливість державним органам в ЄС вести боротьбу з кіберзлочинністю, відмиванням грошей та притягувати винних до відповідальності; директива Європейського Союзу про платіжні послуги, яка регулює та встановлює стандарти безпеки online-платежів [3]; директива Європейського Союзу щодо започаткування та здійснення діяльності установами-емітентами електронних грошей і пруденційний нагляд за ними [4]; директива Європейського Союзу щодо боротьби з шахрайством та підробкою безготівкових платіжних засобів [5]; регламент ЄС 260/2012, який закріплює правила здійснення кредитних переводів та прямих дебетів в євро [6]; регламент ЄС 2015\847 про інформацію, що супроводжує грошові перекази [7]; регламент ЄС 2015\751 про комісії на банківські переводи при використанні платіжних карток [8]; регламент ЄС 2019\518 про стягування зборів за конвертацію валюти при транскордонних переказах в ЄС [9]; регламент ЄС 2022\2554 щодо цифрової операційної стійкості фінансового сектору [10]; резолюція Європейського парламенту від 17 травня 2017 року про фінансові технології: вплив технологій на майбутнє фінансового сектору [11]; план дій FinTech: для більш конкурентоспроможного та інноваційного європейського фінансового сектора, створений європейською комісією [12]; резолюція Європейського парламенту від 8 жовтня 2020 року з рекомендаціями Комісії з цифрових фінансів: нові ризики в криптоактивах – регуляторні та наглядові проблеми у сфері фінансових послуг, установ і ринків [13]; регламент Комісії ЄС 2024/1502 від 22 лютого 2024 р., який визначає критерії визначення сторонніх постачальників послуг ІКТ як критичних для фінансових установ [14]; регламент Комісії (ЄС) 2024/1505 від 22 лютого 2024 р., який визначає суму зборів за нагляд, що стягуються провідним контролером із критично важливих третіх сторін у сфері ІКТ постачальників послуг і спосіб сплати цих зборів [15] та інші нормативно-правові акти. Fintech-платформи зобов'язані додержуватися законодавства країн ЄС інакше Fintech-платформи позбавлять права працювати в ЄС, а в деяких випадках можлива кримінальна, фінансова та інша відповідальність.

Правове регулювання Fintech країн-членів ЄС ґрунтується на директивах, регламентах, резолюціях та інших нормативно-правових актах ЄС, які лежать в основі національного законодавства цих країн, які імплементували в своє національне законодавство норми, які дозволяють здійснювати фінансове регулювання та нагляд за Fintech. Кожна країна додатково створює внутрішні національні закони та інші нормативно-правові акти, які більш детально визначають «правила гри» для Fintech-послуг в своїх країнах, створюються нові органи контролю, регулювання, нагляду за Fintech-ринком або надаються нові права та обов'язки вже існуючі органам в цих країнах. Нормативно-правова база цих країн адаптується під директиви, регламенти, резолюції ЄС та не має їм суперечити.

У Королівстві Бельгія правове регулювання Fintech ґрунтується на директивах, регламентах, резолюціях ЄС та національних нормативно-правових актах, наприклад, бельгійський Кодекс економічного права [16], Королівський указ від 5 січня 2023 про регламент розміщення Управління з фінансових послуг та ринків обмежувальні умови щодо розповсюдження віртуальних валют для споживачів [17], закон Бельгії від 11 березня 2018 року про статус і контроль платіжних установ та установ електронних грошей, доступ до діяльності провайдера платіжних послуг та діяльність з випуску електронних грошей, а також доступ до платіжних систем [18] та інших нормативно-правових актах.

Національний банк Королівства Бельгія (NBB) [19] та управління по фінансовим послугам та ринкам (FSMA) [20] є головними органами, які здійснюють нагляд та регулювання Fintech-ринку в країні. Національний банк Королівства Бельгії (NBB) [19] здійснює нагляд не лише за Fintech, а і за страховими компаніями, банками, біржовими брокерськими фірмами, платіжними установами, установами, які проводять операції з електронними грошима на всіх рівнях і має більше повноважень та важелів впливу на економіку країни. У свою чергу, управління по фінансовим послугам та ринкам (FSMA) [20] здійснює нагляд за: фінансовими ринками; за постачальниками фінансових послуг та їх посередниками; інвестиційними компаніями; компаніями з управління фондами, а також здійснює контроль за дотриманням фінансовими установами правил ведення бізнесу та маркетингу фінансових продуктів.

Також, в Королівстві Бельгія є ще органи, які здійснюють нагляд за Fintech-ринком, але за певними напрямками, з вузькою спеціалізацією, наприклад, Федеральна державна служба економіки (FBSE) [21], яка здійснює нагляд та контроль за платіжними послугами і є досить ефективною в боротьбі з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму.

Відповідно до бельгійського законодавства [3], [22], надавачі Fintech-послуг спочатку повинні отримати дозвіл на здійснення Fintech-діяльності в Королівстві Бельгія й зобов'язані мати ліцензію на свою діяльність, якщо компанія планує займатися платіжними послугами, кредитуванням, інвестуванням, управлінням фондами, проводити операції з електронними грошима, віртуальними активами і таке інше. Для отримання ліцензії Fintech-компанія має відповідати ліцензійним умовам, які висуваються до таких компаній і на протязі всієї подальшої діяльності компанії вона має дотримуватися і відповідати зазначеним ліцензійним умовам, а також Fintech-компанія зобов'язана забезпечувати конфіденційність та безпеку персональних даних свої клієнтів відповідно до загального регламенту захисту даних (GDPR) [2], який застосовується в ЄС.

Відповідно до директиви ЄС про ринки фінансових інструментів на території ЄС [23], інвестиційні послуги, які включають в себе: інструменти грошового ринку; паї в підприємствах спільного інвестування; виконання доручень; інвестиційні консультації; прийом замовлень; передача замовлень; торгівлю; послуги, що гарантують виплати при фінансових збитках; розміщення фінансових інструментів з використанням багатосторонніх торгових механізмів у разі, якщо вони здійснюються щодо фінансових інструментів;- надаються та регулюються виключно ліцензованими організаціями.

Висновки. Насьогодні, Fintech-ринок в Королівстві Бельгія активно розвивається, бельгійське законодавство щодо правового регулювання Fintech-послуг добре адаптоване під законодавство ЄС й відповідає щодо директивам, регламентам, резолюціям і є дуже гарним прикладом для України, як можна адаптувати своє внутрішнє національне fintech-законодавство під норми ЄС, в якій Україна мріє вступити. У 2020 р. Національним банком України була розроблена «Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 р.» [24], яка заклала фундамент для розвитку Fintech в Україні на найближчі роки, але у 2023 р. вона втратила чинність і замість неї з'явилася «Стратегія розвитку фінансового сектору України» [25], в якій зазначається: поточний стан фінансового сектору України станом на 2023 р., план та стратегії розвитку фінансового сектору України в майбутньому, цілі, очікувані результати та методологія, а також міжнародні зобов'язання України у сфері фінансових послуг, які передбачено імплементувати в українське законодавство. Зараз Fintech-компанії в Україні активно розвиваються, радують українців своїми технологіями, своїми сервісами, а законодавець дає всі можливості для розвитку Fintech в Україні і робить все можливе, щоб удосконалити українське законодавство для розвитку фінансових послуг і досвід Королівства Бельгія в правовому регулюванні Fintech може стати корисним для України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. European Securities and Markets Authority. URL: <https://www.esma.europa.eu/>.
2. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation) [Electronic resource]: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj>.
3. Directive (EU) 2015/2366 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2015 on payment services in the internal market. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2015/2366/oj>.
4. Directive 2009/110/EC of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 on the taking up, pursuit and prudential supervision of the business of electronic money institutions. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32009L0110>.
5. Directive (EU) 2019/713 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on combating fraud and counterfeiting of non-cash means of payment and replacing Council Framework Decision. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/AUTO/?uri=CELEX:32019L0713&qid=1718597623686&rid=2>.
6. Regulation (EU) No 260/2012 of the European Parliament and of the Council of 14 March 2012 establishing technical and business requirements for credit transfers and direct debits in euro and amending Regulation (EC). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2012/260/oj>.
7. Regulation (EU) 2015/847 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on information accompanying transfers of funds and repealing. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/AUTO/?uri=CELEX:32015R0847&qid=1718596895784&rid=1>.
8. Regulation (EU) 2015/751 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2015 on interchange fees for card-based payment transactions. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/AUTO/?uri=CELEX:32015R0751&qid=1718597059136&rid=1>.

9. Regulation (EU) 2019/518 of the European Parliament and of the Council of 19 March 2019 amending Regulation (EC) No 924/2009 as regards certain charges on cross-border payments in the Union and currency conversion charges. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32019R0518&qid=1718597411831>.
10. Regulation (EU) 2022/2554 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 on digital operational resilience for the financial sector and amending Regulations (EC). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/AUTO/?uri=CELEX:32022R2554&qid=1718597623686&rid=1>.
11. European Parliament resolution of 17 May 2017 on FinTech: the influence of technology on the future of the financial sector. URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/AUTO/?uri=CELEX:52017IP0211&qid=1718597623686&rid=3>.
12. Communication from the commission to the European Parliament, the Council, the European Central Bank, the European economic and social committee and the committee of the regions. FinTech Action plan: For a more competitive and innovative European financial sector. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/AUTO/?uri=CELEX:52018DC0109&qid=1718597623686&rid=4>.
13. European Parliament resolution of 8 October 2020 with recommendations to the Commission on Digital Finance: emerging risks in crypto-assets — regulatory and supervisory challenges in the area of financial services, institutions and markets. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/AUTO/?uri=CELEX:52020IP0265&qid=1718597623686&rid=6>.
14. Commission Delegated Regulation (EU) 2024/1502 of 22 February 2024 supplementing Regulation (EU) 2022/2554 of the European Parliament and of the Council by specifying the criteria for the designation of ICT third-party service providers as critical for financial entities. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/AUTO/?uri=CELEX:32024R1502&qid=1718597623686&rid=8>.
15. Commission Delegated Regulation (EU) 2024/1505 of 22 February 2024 supplementing Regulation (EU) 2022/2554 of the European Parliament and of the Council by determining the amount of the oversight fees to be charged by the Lead Overseer to critical ICT third-party service providers and the way in which those fees are to be paid. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/AUTO/?uri=CELEX:32024R1505&qid=1718597623686&rid=7>.
16. Code of Economic Law. Belgium. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/en/legislation/details/21384>.
17. Regulation of the Financial Services and Markets Authority placing restrictive conditions on the distribution of virtual currencies to consumers, approved by the Royal Decree January 5, 2023. URL: https://www.fsma.be/sites/default/files/media/files/2023-03/reglem_05-01-2023_en.pdf.
18. Loi relative au statut et au contrôle des établissements de paiement et des établissements de monnaie électronique, à l'accès à l'activité de prestataire de services de paiement, et à l'activité d'émission de monnaie électronique, et à l'accès aux systèmes de paiement. URL: https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&cn=2018031107&table_name=loi.
19. The National Bank of Belgium. URL: <https://www.nbb.be/en>.
20. Financial Services and Markets Authority. URL: <https://www.fsma.be/en>.
21. The Federal Public Services Economy. URL: <https://economie.fgov.be/en>.
22. The Act of 26 March 2018 regarding the legal status and supervision of credit institutions and electronic money institutions, access to the undertaking of payment service providers and to the activity of issuing electronic money, and access to payment systems. URL: <https://www.nbb.be/en/financial-oversight/prudential-supervision/areas-responsibility/payment-institutions-and-electroni-1>.
23. Markets in Financial Instruments Directive. URL: <https://www.esma.europa.eu/publications-and-data/interactive-single-rulebook/mifid-ii>.
24. Fintech development strategy in Ukraine until 2025. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finteh2025.pdf?v=7.
25. Strategy for the development of the financial sector of Ukraine. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finsector_NBU.pdf?v=7.